

Motion till riksdagen 2005/06:L17

av Martin Andreasson m.fl. (fp)
med anledning av skr. 2005/06:107

Tänk om! – En handlingsplan för hållbar konsumtion för hushållen

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att de föreslagna indikatorerna för hållbar konsumtion inte skall genomföras.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen skall redovisa nya förslag till indikatorer senast under riksmötet 2006/07.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att konsumentpolitiken inte skall utnyttjas för att styra konsumenternas val i en viss riktning.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om betydelsen av en konsekvent frihandelspolitik inom EU för att uppnå en hållbar utveckling.

Inledning

Människan är beroende av jordens resurser och måste förvalta dem för framtida generationer. Vi måste därför alla ta hand om vår miljö och ta ansvar för vår egen livsstil, ur såväl ekonomisk, miljömässig som social synvinkel. Att riva hindren för enskilda individer och hushåll att åstadkomma en hållbar konsumtion är ett viktigt mål.

Den aktuella skrivelsen innehåller enskilda tankegångar som är värdefulla, men helheten är mer bekymmersam. Ett övergripande problem är att den sittande regeringen inte klarar av att presentera någon samlad strategi för de mål som formuleras på olika politikområden utan hellre hänger sig åt symbolpolitik och ren ideologiproduktion. Resultatet blir en produkt som präglas av bristande stringens och tydlighet. Förlorarna blir alla som verkligen vill bidra till en hållbar utveckling.

Fel! Okänt namn på

När till exempel regeringen inledningsvis slår fast att hållbarhetens tre dimensioner enligt Johannesburgsmålen – miljömässig, ekonomisk och social hållbarhet – inte alltid är helt förenliga är detta ett mycket viktigt konstaterande som Folkpartiet starkt vill understryka betydelsen av. En handling eller åtgärd som är bra för miljön är inte nödvändigtvis samhällsekonomiskt effektiv eller positiv för en hållbar utveckling ur social synpunkt. (En kaffeplantage som bedriver ekologisk odling bidrar förvisso till miljömässig hållbarhet, men samma plantage kan å andra sidan bidra till en socialt ohållbar utveckling genom att förbjuda fackföreningar.) Regeringen förmår dock inte fullfölja sitt eget resonemang utan bidrar tvärtom till den analytiska oredan genom att sätta likhetstecken mellan social hållbarhet och rättvisa. Det är djupt problematiskt, eftersom rättvisebegreppet i slutänden är en fråga om politiska värderingar. Om Johannesburgsmålen ska fylla någon funktion som objektiva måttstockar ska de inte missbrukas och bli instrument i regeringens politiska agenda.

Ett annat exempel är diskussionen om övervikt, som regeringen vill göra till en del av hållbarhetsdimensionen. Men fetma och övervikt är en fråga som hör hemma inom folkhälsopolitiken. Om hållbar konsumtion blir ett politikområde som reduceras till att bli en ren utlöpare av mål som formuleras i andra sammanhang tappar området sin betydelse.

Samma dag som regeringen presenterade skrivelsen om hållbar konsumtion lade den också fram en annan handlingsplan för ekologisk produktion och konsumtion samt dessutom en konsumentpolitisk proposition. Dessa tre regeringsprodukter är långt ifrån samordnade och innehåller förslag som löper över olika tidsperioder. Det finns all anledning för riksdagen att kritisera en regering som – sannolikt på grund av tidspress – inte förmår presentera en samlad vision för hållbarhet och konsumtion.

På grund av detta har regeringens lista över indikatorer för hållbar konsumtion för hushållen sådana brister att den inte bör godtas. Till exempel:

- Indikator 1 om andelen överviktiga eller feta tar sikte på ett folkhälsomål och hör inte hemma i denna skrivelse.
- I stället för att mäta marknadsandelen för ekologiska livsmedel (indikator 2) bör man se på helhetsbilden av hushållens konsumtion, t.ex. genom att kontinuerligt beräkna det så kallade ekologiska fotavtrycket för individer.
- Indikator 5 om mängden avfall för hushåll klarar inte av att fånga in det faktum att visst hushållsavfall är miljömässigt ganska harmlöst medan annat är direkt farligt. Att mekaniskt mäta den samlade mängden säger ingenting.
- Indikator 7 om koldioxidutsläpp för nya personbilar mäter teknisk utveckling och inte situationen för hushållen som sådana. Om nya personbilar är mindre miljöskadliga, men ekonomiskt utanförskap och dålig tillväxt gör att alltför många kör gamla och miljöfarliga bilar i stället, blir helheten negativ för hållbarheten. Därför bör denna indikator omformuleras till att avse det genomsnittliga koldioxidutsläppet från personbilar i de svenska hushållens vagnpark.

Fel! Okänt namn på

Regeringens föreslagna indikatorer bör därför avvisas av riksdagen. Regeringen bör i stället uppdras att återkomma med nya indikatorer under riksdagsåret 2006/07.

Därutöver vill Folkpartiet särskilt påpeka följande:

Regeringen uppger att Konsumentverket kommer att få en roll när det gäller att stödja kommunerna i deras arbete med samhällsplanering ur konsumentperspektiv. Detta presenteras som en nyhet, men faktum är att Konsumentverket redan bedriver ett sådant arbete. Samtidigt uppger regeringen i sin konsumentpolitiska proposition att Konsumentverket tydligare bör prioritera uppgifter som marknadskontroll och efterlevnad av lagstiftning på konsumentområdet. Sammantaget ger alltså regeringen helt motstridiga signaler.

På EU-området nämner regeringen enbart att den vill verka för att alla prishöjande stöd till frukt och grönsaker bör avskaffas. Detta är gott och väl, men de verkligt stora problemen lyser med sin frånvaro i regeringens analys. EU:s jordbruks- och fiskepolitik med höga tullmurar och subventioner är ett av de allra största hindren för en globalt hållbar utveckling. Överproduktion, övergödning och utfiskning följer i dess spår samtidigt som den rådande EU-politiken håller miljontals människor kvar i fattigdom genom att de hindras från att exportera till den europeiska livsmedelsmarknaden. En konsekvent frihandelspolitik med slopade tullmurar skulle vara ett av de mest kraftfulla bidragen som Sverige och EU kan ge till en globalt hållbar utveckling. Det är djupt förvånande att hela denna analys saknas i regeringens skrivelse.

I resonemangen om märkning nämner regeringen även etisk märkning. Även på denna punkt saknas en tydlig analys av skillnaden mellan social hållbarhet i Johannesburgsmålens mening och de etiska överväganden som en enskild konsument kan vilja göra, och som med nödvändighet skiljer sig åt mellan individer. Att sätta likhetstecken mellan social hållbarhet och etisk märkning är riskabelt och ogenomtänkt.

Likaså är det inte en statlig uppgift att uppmana konsumenter att fatta vissa beslut. Staten ska inte göra reklam för vissa miljömärkta livsmedel eller uppmana till köp av sådana livsmedel. Statens roll ligger i att tillhandahålla information så att konsumenterna får möjlighet att själva fatta upplysta beslut. Konsumentverkets uppdrag ska därför inte avse att främja konsumtion av ekologiska livsmedel, utan att se till att det är lätt att få tag på information om ekologiska livsmedel och andra miljöaspekter på livsmedelskonsumtion.

Folkpartiet har i andra sammanhang pekat på nackdelarna med bristerna i regeringens skattepolitik med konstruktionen av förslaget till flygskatter, straffskatt på el från kärnkraft, statliga extraskatter på biltrafik i Stockholmsregionen (trängselskatt) och byråkratiska specialregler för ombyggnad av småhus, och vi hänvisar här till bl.a. vad som sägs i Folkpartiets budgetmotion för året 2005/06.

Vad som i denna motion har sagts om att inte ta in mål eller åtgärder i konsumentpolitiken som syftar till att styra konsumenternas beteende på marknaden bör riksdagen ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 6 april 2006

Martin Andreasson (fp)

Jan Ertsborn (fp)

Mia Franzén (fp)